

فرصت شش ساعته
ملائکہ را در امر توبہ
دست کم نگیری!

دیازین: الحاج محمد شاہ (پیمان) سویدن

۱۳۹۷

تبع و نگارش:
الحاج امین الدین « سعیدی - سعید افغانی »
مدیر مرکز مطالعات ستراتیژیکی افغان و
مسؤل مرکز فرهنگی بحق لاره - جرمنی

www.masjed.se

فرصت شش ساعته

ملائکه را در امر توبه دست کم نگیرید

خواننده محترم !

قبل از همه باید گفت که دین مقدس اسلام و بخش مفاهیم در آن برای فهم بشر به شکل امثال دنیوی ارائه شده و این شباهت هایی و پیمانه های دنیوی صرف و صرف برای فهم بشری میباشد.

نوعیت و کیفیت بخش از مفاهیم و افاده ها مثلاً مفهوم وقت، وسایل نوشتن و کیفیت آن برای فهم بشری به نحوی ارائه میشود که بشر آنرا بهتر درک کرده بتواند. چیزیکه در نزد الله تعالی و امکانات لایتنهای وی به طرق و وسایل و کیفیت متفاوت از تصور ما انسانها مطابق خواست الهی عملی شده میتواند و عملی میشود.

به این ترتیب مطابق مستندات و نصوص صریح در دین مقدس اسلام فرشتگان نه تنها اعمال، بلکه نیت و قصد انسانها را هم درج دوسیۀ اعمال نامۀ انسانها می نمایند. در حدیثی آمده است که فرشتگان حتی نیت و قصد، آنچه در قلب بنی آدم است، و آنرا در قلب می گوید، و آنچه نیت می کند که آنرا انجام دهد، آنرا نیز یادداشت و ضبط می دارند.

بنابر همین حکمت است که اگر انسان نیت نیک نماید ثواب این را هم کمایی می نماید، و اگر اراده و نیت بد بعمل آرد، با اراده کردن این نیت بد نیز مجازات می شود، زیرا نیت عمل قلبی است.

فرشتگان مأمورند، از وقتی که یک انسان به سن بلوغ می رسد و تا زمانیکه از دنیا رحلت می نماید، آنچه در دنیا از نیت و کردار و گفتار انجام داده همه آنرا ثبت دوسیۀ صحایف اعمال می نمایند.

همراهی انسانها به دوفرشته:

قرآن عظیم الشان می فرماید: « اِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِّيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشَّمَالِ قَعِيدٌ (17) مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ (18) » (سوره ق آیات 17- 18) (به خاطر بیاورید هنگامی که دو فرشته راست و چپ که ملازم انسان هستند اعمال او را دریافت می دارند. هیچ سخنی را انسان تلفظ نمی کند مگر اینکه نزد آن فرشته ای مراقب و آماده برای انجام مأموریت است.)

ملاحظه می فرمایم که: ملائکه «راقب» و «عتید» از جمله دو فرشته هستند که هر کدام از اینها دارای وظایف خاص خویش اند.

مطابق تفسیر مفسرین: «راقب»؛ به معنای مراقب و «عتید»؛ به معنای کسی است که مهیای انجام کار است.

حکمت ایکه در آیات متبرکه فوق به قوت آن ملاحظه میشود، اینست که ما انسانها، در قبضه قدرت پروردگاری با عظمت هستیم، تکلیف ما روشن است، هیچگونه افعال و اعمال، گفتار و حتی نیت و قصد قلبی ما از ذات پروردگار مخفی و پوشیده نمی ماند.

در ضمن قابل تذکر است که: فحوای این آیه متبرکه درس بزرگی را برای انسان می آموزاند که انسان باید در زندگی خویش بیدار و هوشیار باشد و انسان باید به مسؤلیت های

خویش جداً متوجه باشد که روزی آمدنی است که دوسیه و صحایف دقیق کارنامه های اعمال او به محکمه عدل الهی پیش کرده میشود، و در مقابل اعمال که ما در این دنیا انجام داده ایم از ذره ذره آن جوابگو خواهیم بود.

در این آیه متبرکه شیوه فوق العاده تربیتی برای انسانهای بیخبر و بی تفاوت، وجود دارد که از هوشیاری کار گرفته و بمثابه انسان متعهد و با تقوا در این دنیا زندگی نماید. در مورد اینکه ملائکه «رفیق» و «عتید» چه سخنان و اعمالی انسانها را مورد یادداشت و ضبط قرار میدهند، موضوع قابل بحث و گفتگو در میان مفسرین است.

تعدادی از مفسرین بدین باور اند که این دو ملائکه همه گفتار و اعمال را ضبط و ثبت میدارند، حتی ناله ای را که دردمند در موقع درد سر می دهد! ولی هستند تعدادی از مفسرین که عقیده دارند این ملائکه تنها الفاظ خیر و شر و واجب و مستحب یا حرام و مکروه را می نویسند و کاری به مباحات ندارند. ولی از فحواي کلی آیه متبرکه طوری معلوم میشود که این ملائکه تمامی الفاظ و گفتار و اعمال انسانها را ثبت و ضبط می نمایند، بناء انسان نباید در اعمال محتاط باشد، باید در گفتار و کردار خویش هم توجه نماید که خدانا خواسته در مزاح و شوخی های نا ثواب مورد مواخذه قرار گیرد.

«وَوُضِعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يَا وَيْلَتَنَا مَالِ هَذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا يَظْلُمُ رَبُّكَ أَحَدًا» (سوره كهف آیه ۴۹)

ترجمه: و کتاب (نامه ی اعمال) در آنجا گذارده می شود، پس گنهکاران را می بینی که از آنچه در آن است ترسانند، و می گویند: «ای وای بر ما، این چه کتابی است که هیچ عمل کوچک و بزرگی را فرو نگذاشته؛ مگر اینکه آن را به شمار آورده است؟!» و آنچه را انجام داده اند؛ حاضر یابند و پروردگارت به هیچ کس ستم نمی کند.

إنما الأعمال بالنیات، وإنما لكل امرئ ما نوى، فمن كانت هجرته إلى الله ورسوله، فهجرته إلى الله ورسوله، ومن كانت هجرته ل دنیا یصیبها أو امرأة ینکحها، فهجرته إلى ما هاجر إليه (متفق علیه)

حضرت ابن عباس مفسر شهیر جهان اسلام بدین باور است که: تنها کلماتی مورد یادداشت قرار میگیرند که: شامل ثواب یا عقابی باشند.

شیخ الاسلام ابن کثیر پس از نقل این دو قول فرموده است که: از عمومیت آیه ی قرآن عظیم الشان طوری معلوم می گردد که آن قول راجح است که تک تک الفاظ نوشته می شوند، و باز روایت علی بن طلحه را از ابن عباس نقل نموده است، که می تواند مشتمل هر دو قول باشد، که اول تک تک کلمات نوشته می شوند چه متضمن ثواب و عقابی باشند یا خیر، ولی در روز پنج شنبه هر هفته فرشته آن را مجدداً مورد بررسی قرار می دهد و تنها کلماتی را به جا می گذارد که متضمن ثواب و عقاب و خیر و شر باشند، و بقیه را پاک می کند، چنان که پروردگار با عظمت ما در (آیه ی 39 از سوره رعد) می فرماید: «يَمْحُو اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّثُ وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ» و این محو و اثبات در مفهوم این آیه داخل است.

امام احمد بن حنبل از حضرت بلال بن حارث مزنی روایت کرده است، که رسول الله (صلی الله علیه و سلم) فرموده است:

در بسیاری از اوقات انسان سخن خیری می گوید که خداوند متعال از آن راضی می

گردد، و او آن را سطحی در نظر می گیرد، و متوجه نمی باشد که ثوابش تا چه حدی است، اما خداوند رضای دایم خویش را تا قیامت برای او می نویسد، و چه بسا اوقات انسان کلمه ای را در عدم رضای خداوند سطحی پنداشته بر زبان می آورد، و گمان هم نمی برد که گناه و وبال آن تا کجا می رسد، خداوند متعال برای آن شخص نارضایتی دایمی خویش را تا قیامت می نویسد.

حضرت علقمه پس از نقل حدیث بلال بن حارث، می فرماید که این حدیث جلوی زبان مرا از گفتن بسیاری کلمات باز داشت.

خواننده محترم!

ناگفته نباید گذاشت این دو فرشته همیشه و در تمام احوال انسانها را همراهی میکنند، فرق نمیکند که انسان نشسته باشد یا ایستاده یا در حال راه رفتن یا در خواب، فقط وقتی از او کناره می گیرند که او برای قضای حاجت، کشف عورت کند، ولی خداوند به آن ها چنان ملکه ای عنایت فرموده است که در این حال هم اگر او مرتکب گناهی شود، آن ها متوجه شده آن را می نویسند.

حضرت حسن بصری ضمن تلاوت آیه « **عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشَّمَالِ** » فرموده است ای فرزند آدم! برای تو نامه اعمال گسترانیده شده و دو فرشته مأمور گشته، یکی به طرف راست و دیگری به طرف چپ که صاحب راست اعمال نیک تو را می نویسد و صاحب چپ، سیئات و گناهان تو را می نویسد، و اکنون با در نظر گرفتن این حقیقت، آن چه دلت می خواهد عمل کن، چه زیاد و چه کم، تا این که چون بمیری این صحیفه یعنی نامه ی اعمال پیچیده و در گردن تو آویزان کرده خواهد شد، که تو با همراه آن در قبر خواهی رفت، و چون تو در قیامت از قبر بر می خیزی حق تعالی آن را طوق گردنت می گرداند، چنان که در (آیه ۱۳ از سوره ی اسراء) می فرماید: « **وَكُلُّ إِنْسَانٍ أَلزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنْشُورًا ، أَقْرَأَ كِتَابِكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا** » (یعنی نامه اعمال هر انسانی را به گردنش آویزان نموده ایم که آن را در روز قیامت گشاده می یابد، اکنون خودت اعمال نامه ی خویش را بخوان و خودت برای محاسبه ی خویش کافی هستی).

شیخ ابن کثیر با حواله به روایت بن قیس ، می نویسد که :از میان آن دو تا فرشته صاحب الیمین اعمال نیکو را می نویسد و بر صاحب الشمال نظارت هم می کند که اگر انسان گناهی مرتکب شود صاحب الیمین به صاحب الشمال می گوید که اکنون آن را در نامه ی اعمال ننویس، بلکه به او مهلت بدهد که شاید توبه کند، و در غیر این صورت آن را در نامه ی اعمال درج کن.

مهلت شش ساعته برای توبه واستغفار!

در حدیثی که ابی امامه رضی الله عنه از پیامبر صلی الله علیه وسلم روایت فرموده آمده است که: « **إِنَّ صَاحِبَ الشَّمَالِ لِيرْفَعُ الْقَلَمَ سِتَّ سَاعَاتٍ عَنِ الْعَبْدِ الْمُسْلِمِ الْمَخْطِئِ أَوْ الْمُسِيءِ فَإِنْ نَدِمَ وَاسْتَغْفَرَ اللَّهَ مِنْهَا أَلْقَاهَا وَإِلَّا كَتَبَتْ وَاحِدَةً** » (المعجم الكبير للطبراني 7765: - حدیث صحیح)

فرشته سمت چپ گناه و خطا شخص مسلمان را تا شش ساعت نمی نویسد، اگر بنده در مدت این شش ساعت از گناه خویش توبه کند، ان گناه را بصورت مطلق نمی نویسد ، ولی اگر توبه بعمل نیاورد ، فقط یک گناه انرا ثبت سجد اعمال بنده می سازد .

بنای بر این خواهران و برادران!

کوشش بعمل آرید که اولاً عمل خطا را انجام ندهید، ولی با آنهم اگر از انسان سهو و خطا و گناه سر بزند، باید از فرصت شش ساعته ملائکه «که در حقیقت رحم الله متعال جل جلاله میباشد:

«... لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ» (التحریم آیه ۶) ترجمه: ... که هرگز الله را در آنچه به آنان فرمان داده نافرمانی نمی‌کنند، و هرچه فرمان می‌یابند انجام می‌دهند.»، استفاده نموده توبه و استغفار بعمل آرد. و اگر واقعاً ما مسلمانان و مؤمن واقعی هستیم، و از این فرصت داده شده استفاده بعمل نه آریم، به یقین کامل انسان بدبخت و جاهل خواهیم بود.

الله سبحانه و تعالی درسوره فرقان، پس از نام بردن گناهان بزرگ می‌فرماید: «مگر آنکه توبه کند و ایمان بیاورد و عمل صالح انجام دهد پس خداوند بدی‌های آنان را به نیکی‌ها مبدل می‌سازد و الله غفور و رحیم است» (سوره فرقان/70)

روش توبه کردن از گناه!

روش توبه کردن در اسلام کار سخت و دشواری نیست طریقت خاصی هم نمی‌خواهد، کافی است که انسان با خود بگوید:
پروردگارا! من از فلان گناهی که مرتکب شدم پشیمان هستم و به درگاه با عظمت شما توبه می‌کنم.

الهی! توبه ام رابه درگاه ات قبول نما، زیر که تو بسیار توبه پذیر و مهربان هستی، پس توبه ام را بپذیر و از گناهم درگذر و مرا یاری ده که دیگر به سوی آن گناه نروم.

ویا هم مختصراً بگوید:

پروردگارا! از فلان گناه به درگاهت توبه می‌کنم.

ویا اگر قرار باشد که توبه به زبان عربی خوانده شود بهترین توبه همین است که بعد از تشهد با خود بگوید: و همچنین دعای زیر ا بعد از تشهد پایانی نماز:

«اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا، وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ، فَاعْفُرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْعَفُورُ الرَّحِيمُ.» (بخاری 168/8 و مسلم 2078/4).

(الهی! من بر نفس خود بسیار ظلم کردم، همانا غیر از تو کسی دیگر گناهان مرا نمی‌بخشد، پس از جانب خود مرا مورد آمرزش قرار بده، و بر من رحم کن، همانا تو بخشنده و مهربان هستی).

ویا هم میتوانید:

دعای سید الاستغفار را بعد از نماز صبح یا مغرب و یا موقع خوابیدن با خود بخوانید:

«اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَأَبُوءُ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ.»

(الهی! تو پروردگار من هستی، بجز تو معبود دیگری نیست، تو مرا آفریدی، و من بنده‌ی تو هستم، و بر پیمان و عهده ام با تو بر حسب استطاعت خود، پایبند هستم، و از شر آنچه که انجام داده ام به تو پناه می‌برم، به نعمتی که به من عطا فرموده‌ای، اعتراف می‌کنم، و به گناهم اقرار می‌نمایم، پس مرا ببخشای، چرا که بجز تو کسی گناهان را نمی‌بخشاید). بخاری 150/7.

در حدیثی از پیامبر صلی الله علیه وسلم روایت است که میفرماید: هر کس دعای ذیل را بخواند، خداوند گناهانش را می‌آمرزد، اگر چه از میدان جهاد هم گریخته باشد: «أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الْعَظِيمَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ». (ابو داود 85/2 و ترمذی 569/5) (من از خدای بزرگی که هیچ معبودی بجز او «بحق» وجود ندارد و زنده و پاینده است، آمرزش می‌خواهم و به سوی او توبه می‌کنم). و یا می‌توانید با زبان محلی یا دیگر دعاها و انکاری که در کتابهای مربوطه وارد شده اند به گناه خود اعتراف کرده و احساس ندامت کنید و از خداوند طلب آمرزش کنید، و این الفاظ را می‌توانید در هر زمان و حالتی بگویید. بنابراین توبه کردن روش خاصی ندارد، مهم آنست که فرد توبه کننده صادقانه و مخلصانه خداوند متعال را خطاب نموده و با خلوص نیت و صداقت تمام توبه کند و دیگر به آن گناه بازنگردد، و پشیمانی واقعی از گناه و ناراحت شدن از ارتکاب آن به ذات خود نوع توبه کردن است.

اما قابل ذکر است که گناهان چند دسته هستند:

- 1- گناهایی که فقط حق الله در آنها پایمال می‌شوند، مانند خوردن روزه در رمضان بدون کدام عذر شرعی..
 - 2- گناهایی که در آن حق الناس پایمال می‌شود، مانند غیبت کردن ..
 - 3- گناهایی که هم حق الله پایمال می‌شوند و هم حق الناس، مانند سرقت و دزدی یا قتل..
- حال شخص نادم می‌تواند در هر سه نوع اظهار ندامت و توبه کند و از الله تعالی بخواهد که گنااهش را ببخشد، اما در گناهایی که حق الناس در آنها پایمال می‌شوند باید علاوه بر توبه کردن به درگاه الهی، حقوق آن انسان هم ادا شود، مثلاً کسی که مرتکب غیبت مسلمانی شده باشد او باید علاوه بر توبه کردن به درگاه الهی و استمداد جستن از وی که دیگر مرتکب گناه غیبت نشود، می‌بایست از کسی که غیبت او را کرده حلالیت بطلبد.. و یا اگر سرقت کرده مالش را بازگرداند..
- بعد از آن شخص امیدوار باشد که ان شاء الله خداوند متعال توبه اش را می‌پذیرد که خداوند متعال بسیار توبه پذیر و مهربان است و می‌فرماید: «قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْعَفُورُ الرَّحِيمُ» (سوره زمر: 53) «(ای محمد) بگو: ای بندگانش، ای آنان که در معصیت زیاده روی کرده‌اید از لطف و مرحمت الله مأیوس و نا امید نگردید. قطعاً الله تعالی همه گناهان را می‌آمرزد، چرا که او بسیار آمرزگار و مهربان است».
- در ضمن شخص که توبه کرده نباید گناه خود را فاش کند، و باید امیدوار به مغفرت الهی باشد.

توبه نصوح :

پروردگار با عظمت ما در قرآن عظیم الشان میفرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُم جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ» (سوره تحریم ایه 8) (ای کسانی که ایمان آورده‌اید بسوی خدا توبه کنید، توبه‌ای خالص؛ امید است (با این کار) پروردگارتان گناهانتان را ببخشد و شما را در باغهایی از بهشت که نهرها از زیر درختانش جاری است وارد کند.

توبه نصوح: توبه صادقانه است. و یا به عباره دیگر توبه نصوح: عبارت است از

- پشیمانی قلبی از گناهان گذشته، آمرزش خواهی به زبان، ترک ارتکاب گناه با اعضای بدن و عزم و تصمیم بر این امر که دیگر هرگز در آینده به گناه باز نگردد.
- عالم شهیر جهان اسلام **عزیزالدین نسفی** در تعریف توبه نصوح مینویسد: «توبه نصوح توبه‌ای است که پارگی های دینت را رفو و خللت را مرمت کند».
- در سوال که از حضرت علی کرم الله وجهه در توبه بعمل آمد فرموده است:
- در توبه شش چیز جامع آن است:
- 1 - پشیمانی از گناهان گذشته.
 - 2 - اعاده فرایض.
 - 3 - رد مظالم و حقوق.
 - 4 - عفو و بخشش خواستن از خصم‌ها.
 - 5 - عزم نمودن بر عدم بازگشت به گناه در آینده.
 - 6 - این‌که نفست را در طاعت خدای عزوجل تمرین و پرورش دهی چنان‌که آن را در معصیت وی پرورش داده‌ای.

تأخیر در توبه:

تأخیر کردن در توبه از جمله کار شیطان است، باز شدن در توبه به روی بندگان، در واقع باز شدن باب رحمت است که شرایط را برای انسان مساعد می‌سازد، تا بدینوسیله روح و روان انسان پاک گردیده، گذشته سیاه و ننگین انسان به فراموشی سپرده شود، و گناهان که با وسواس شیطان مرتکب گردیده است، نابوده ساخته شود.

می‌گویند زمانیکه شیطان درک میکند که نقشه اش می‌رود باگفتن توبه و استغفار بر آب می‌شود بناً نقشه، حيله و پلان جدید را مطرح ساخت، و دست به حيله جدیدی می‌زند و آنهم تشویق انسانها به تأخیر انداختن توبه و تسویف و امروز و فردا کردن آن است.

تعداد کثیری از مفسرین بدین عقیده اند زمانیکه آیه مبارکه «**وَ الَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَ مَنْ يَغْفِرِ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ**» (سوره آل عمران/ 135) «و آنها که وقتی مرتکب عمل بدی شوند یا به خود ستم کنند، به یاد الله افتاده، پس برای گناهان خود طلب آمرزش می‌کنند. و کیست جز الله که گناهان را ببخشد.» نازل شد.

ابلیس بالایی کوهی در مکه رفت و با صدای بلند چیغ زد و سرگروپ های لشگر خویش برای مباحثه امر مهمی فراخواند، و برایش شان در خطابی گفت: میدانید که چه امر مهمی به وقوع پیوسته است؟ گفتند نه خیر! گفت: این آیه نازل شده یکی از شیاطین بزرگ گفت: من نقشه خاصی در مورد دارم، ابلیس طرح ارائه شده او را نپسندید. دیگری برخاست طرح دیگری داد که آن هم مورد قبول واقع نشد، در این میان «وسواس خناس» برخاست و گفت: من از عهده آن برمی آیم. ابلیس گفت: از چه راه؟ گفت: آنها را با وعده ها و آرزوها سرگرم می‌کنم تا آلوده گناه شوند و هنگامی که گناه کردند، توبه را از یادشان می‌برم. ابلیس گفت: تو می‌توانی از عهده این کار برآیی و این مأموریت را تا روز قیامت به اوتسلیم نمود.» **و من الله التوفیق**

مأخذ های عمده:

تفسیر معارف القرآن / مولف : دانشمند عالم اسلام حضرت علامه مفتی محمد شفیع عثمانی دیوبندی(ره) / مترجم: حضرت مولانا محمد یوسف حسن پور / انتشارت: شیخ الاسلام احمد جام
تفسیر ابن کثیر
المعجم الكبير للطبراني
تفسیر احمد – (جز سی ام) تحقیق، تتبع و نوشته : امین الدین «سعیدی – سعید افغانی»
چاپ کابل 2017 م

فهرست عناوین :

- مقدمه

- همراهی انسانها به دوفرشته:

- مهلت شش ساعته برای توبه و استغفار!

- روش توبه کردن از گناه!

- توبه نصوح

- تأخیر در توبه

فرصت شش ساعته ملائکه را در

امر توبه دست کم نگیرید

تتبع و نگارش : امین الدین « سعیدی- سعید افغانی »

مدیر مرکز مطالعات ستراتیژیکی افغان

و مسؤل مرکز فرهنگی د حق لاره- جرمنی

مهتمم : دكتور صلاح الدين «سعیدی – سعید افغانی»

مصصح: فضل احمد

ادرس : saidafghani@hotmail.com